

Montserrat Corretger

EFLEXIONS SOBRE LA LITERATURA CATALANA ACTUAL:

ALGUNS TRETS DE LA NARRATIVA DELS 90

Són tants els factors de tota mena que conflueixen en la situació actual de la literatura catalana que tenir-los tots en compte per tal d'arribar a confegir-ne un panorama coherent i objectiu és, de fet, impossible. En principi limitaré les coordenades espaciotemporal d'aquesta visió a la producció de Catalunya –i en algun cas del País Valencià i de les Illes– i l'emmarcaré en els darrers anys, per bé que les al·lusions a les etapes anteriors es faran sovint obligades. Atesos els pocs, però útils, estudis crítics que enfoquen les tendències i autors en vigència i els que els han precedit, caldrà, en tot cas, tenir-ne en compte alguns dels més rellevants i iniciar al mateix temps aquesta breu ressenya amb alguna referència ineludible a qüestions de sociologia literària. En primer lloc, es fa evident d'entrada l'augment molt notable de la producció editorial i l'aparició constant de nous tallers literaris, on els escriptors en formació són esperonats més sovint del que seria prudent amb infinites convocatòries de premis. Aquestes dues verificacions haurien d'anar acompanyades en justa correspondència d'un ampli increment de lectors, fet no constatat, malgrat el creixement de les vendes, en els estudis sociològics sobre la qüestió. En segon lloc cal tenir en compte la manca de gruix, o, si voleu, la poca volada –en general– dels temes, formes i especialment de les intencionalitats seleccionades pels escriptors, excessivament condicionats pels interessos de les editorials i pel fet de no haver arribat a la professionalització, l'únic camí per aconseguir la plenitud creativa. Un altre fet comprovable és el desinterès de la societat per la literatura, és a dir, el desprestigi progressiu que va sofrint aquesta activitat artística en favor d'altres vies creatives, en especial les vinculades a la imatge: cal que ens adonem de l'atenció creixent que tenen –no sempre en detriment de la lectura– el cine i els estudis de cinema entre la franja jove de la població, i, paral·lelament, el

seu marcat interès pel guionatge. Altres factors que cal tenir en compte pel fet que condicionen l'estat actual de la literatura catalana són, entre d'altres, la presència quantitativament insuficient i la situació precària de la crítica especialitzada en les seccions literàries dels diaris i revistes d'abast nacional, malgrat l'existència d'algunes veus consistentes i experimentades com les de Francesc Parcerisas, Enric Bou, Isidor Cònsul, Julià Guillamon, Jordi Llovet, Joan Josep Isern, Jordi Llavina, David Castillo i d'altres. També cal anotar el desconcert i la falta de guiatge formatiu del lector a causa del poc abast de la crítica i de la generalització de «l'estètica de la banalitat» introduïda en els anys vuitanta, que ha decantat el gust popular envers aquella narrativa que esdevé una crònica repetitiva i buida de la quotidianitat –el ja entronitzat costumisme urbà contemporani– escrita en una llengua funcional i empobrida.

Ultra això, els escriptors d'ara mateix saben molt bé que després de la creació d'una obra han de sotmetre's, si volen fer-la veritablement pública, a l'etapa de difusió, on els mitjans de comunicació –premsa, ràdio i televisió– són els intermediaris ineludibles per aconseguir la connexió amb el lector potencial. Polítiques editorials i premis literaris inicien aquesta funció d'intermediació, reblada per una projecció mediàtica que assegura la taxa necessària d'una popularitat –no garantida tan sols amb l'aparició en pantalla, sinó amb l'ascendent i l'atractiu personals– i d'un prestigi fonamentat en la qualitat de l'obra i defensable especialment des de la crítica sorgida a la premsa catalana, que, com ja s'ha dit, és deficitària en quantitat respecte a la que apareix en la castellana. Amb tot, tant en el gust del lector com en la seva capacitat de fruit amb la literatura i donar la notícia directa d'un llibre –la fama provinent del «boca-orella» tan desitjada per tot escriptor– hi té bona part d'influència aquest darrer. Per

aquest motiu la qualitat dels temes, el llenguatge, l'estructura i la forma que li donen el sentit, així com la intenció última de tota narració, poemari i assaig són la clau de la seva acceptació i difusió públiques, sempre que els escriptors i una crítica preparada hagin intervingut en la formació d'aquell gust. El d'avui mateix s'origina en la desactivació del «compromís» ideològic, polític o nacional, que tota obra duia afegit en els anys 60 i 70, i en la conseqüent ampliació de públic lector, d'un costat, i de producció i difusió mediàtica, de l'altre. Tot plegat ha generat una situació més «normal» i una producció a l'abast d'un sector social més dilatat, en la formació del qual hi ha intervingut ja l'escolarització en català, però això és una altra qüestió. La constitució d'una nova figura, la de l'escriptor vinculat als mitjans audiovisuals –crític i animador cultural amb un deix iconoclasta i cridat per les darreres manifestacions artístiques– i, d'altra banda, la desaparició en pocs anys dels grans noms de la literatura catalana, són qüestions bàsiques que se sumen a les anteriors en el mapa dels referents d'autor dins la literatura catalana actual.

Normalment –i això queda constatat en la Diada de Sant Jordi, dia «del llibre»– des de la visió popular un llibre vol dir gairebé sempre una novel·la o un recull de relats i per aquest motiu la narrativa palesa millor que cap altre gènere l'estat de salut de la literatura d'una comunitat, dels seus escriptors i dels seus lectors, per bé que l'essència literària –la fórmula des de la qual la força del llenguatge i el geni creatiu es manifesten en la seva totalitat– continua sent també hores d'ara la poesia, sovint de tracte difícil i esmunyedís i no sempre present en totes les pàgines que s'escriuen amb ratlles curtes. Una visió panoràmica de la narrativa catalana pot donar, doncs, si s'estableixen unes certes línies crítiques valoratives, un diagnòstic interessant sobre la vida literària d'aquest país. Tal com fa prop d'un any comentava Joaquim Molas, només el consens entre l'historiador, el crític –lector d'excel·lència– i l'escriptor basteix l'edifici d'una obra literària determinada i cada generació fa la seva lectura de la tradició, de manera que –conclou– la literatura esdevé el resultat de la intervenció de la col·lectivitat, un fruit en perenne evolució i sotmès, doncs, a la relativitat del temps, del gust estètic i del pensament dominant. Manifestava també que «un gran escriptor és aquell capaç de sintetitzar tot un corrent i, a la vegada, innovar-lo» i denotava com les marques de qualitat en l'escriptura són l'originalitat i la condensació, que faciliten lectures plurals, «moltes construccions per poder provocar un consens». Per al poeta Narcís Comadira escriure és construir un artefacte i llençar-lo a la temporalitat perquè un altre «s'hi senti implicat i,

sentint-s'hi, m'impliqui en el seu món». Si acceptem també que res no pot existir en literatura totalment aliè a la tradició –llevat del credo en una originalitat sustentada tan sols en la ignorància d'aquesta mateixa tradició– i atenem opinions com la de Dolors Oller que defensen a ultrança la intencionalitat de l'obra narrativa –sempre superior a la història que explica–, ens queden traçats els paràmetres teòrics dintre dels quals seria desitjable trobar emmarcada la narrativa dels noranta. Tanmateix, aquests fonaments evolutius de les novel·les –consens, implicació del lector, immersió de l'escriptor en un coneixement sintètic i innovador de la tradició, predomini de «dir» sobre «explicar» i claredat dels objectius ideològics– han restat massa sovint com a meres expectatives i no s'han concretat en les realitzacions que públic i crítica esperava després de l'embranchida soferta per la narrativa catalana a partir de la dècada dels seixanta.

El resistencialisme i la lluita per la normalització que havien marcat la creació literària dels setanta donà pas en els anys vuitanta a un discurs proteccionista, encara vinculat a uns automatismes difícils d'eradicar, que mantenien judicis d'excepcionalitat envers la encara molt fràgil cultura catalana, en especial sobre la producció literària apareguda amb la democràcia. Aquest fet propicià un corpus narratiu feble, mancat d'energia creativa i tancat en ell mateix. L'esforç per la professionalització i la manca de models autòctons –a mesura que desapareixien els grans mestres anteriors a la guerra civil– condicionaren l'obra dels autors, i un eclecticisme encara vinculat a la resistència marcà la tasca editorial. El resultat fou, en general, una narrativa de molt fàcil digestió, amb una inclinació marcadament sentimental (que arribà al cim el 1993 amb l'èxit fora mesura d'*Els ponts de Madison County*, una narració nord-americana elevada a *best-seller* a partir de la seva mediocritat lacrimògena), que oferia una fugida fàcil a un públic cansat de l'experimentació textualista duta a terme en les dues dècades anteriors. Tot plegat anà «normalitzant» el gust d'un lector aviat satisfet amb els primers èxits esclatants dels novel·listes autòctons. Els anys vuitanta havien vist emergir una societat nova dins la qual les vides es tecnificaven al compàs de l'obsessió per conrear un cos sa i bell mentre la màxima il·lusió col·lectiva culminava en la Barcelona olímpica. La literatura que acompanyà aquest escolament suau del temps fou sobretot d'evasió: es fruïa amb el relat de l'aventura. Els vuitanta circulaven dolçament, sense polèmiques literàries, entre les primeres novel·les catalanes representatives de la contemporaneïtat, la fugida cap al gènere –novel·la històrica, novel·la negra i novel·la eròtica– dels autors de la «Generació

dels 70», la descoberta del nou relat breu amb regust de «dirty realism» –o de minimalisme, com es deia aleshores– de la mà de Quim Monzó, Robert Carver i David Leavitt, per citar alguns noms, i l'allau de traduccions de clàssics estrangers que arribava, entre d'altres, amb col·leccions com «Clàssics Moderns» d'Edhasa i «Venècies» de La Magrana –ambdues del 1985– i les «Millors Obres de la Literatura Universal. Segle XX» d'Edicions 62, del 1986. Començaven a donar els primers títols els autors nascuts al tombant de 1960-63: Sergi Pàmies, Maria Jaén, Carles Torner, Toni Cucarella, Màrius Serra i molts d'altres. Es tractava d'una narrativa més comunicativa que creativa, extreta d'un context immediat enlluernador –emmarcat entre la gran victòria socialista de 1982 i la caiguda del mur de Berlín el novembre de 1989–, la màxima complexitat ideològica de la qual sorgia de l'interès psicològic dels personatges i dels plantejaments temàtics innovadors, especialment dels vinculats a la narrativa dels Estats Units. Tot amb tot, la consecució més remarcable dels vuitanta havia de tenir la màxima incidència en la dècada posterior: l'eclosió de la «novel·la rural» –així denominada per distingir-la de la d'àmbit urbà conreada pels autors dels 70 i de l'arrelada en la quotidianitat dels anys 80– aportà amb escriptors com Maria Barbal, Jesús Moncada i Pep Coll –l'obra dels quals esdevenia una elegia per un món perdut– els camins narratius que posteriorment públic i crítica han considerat hereus de la tradició novel·lística catalana anterior a la guerra civil. També cal anotar la presència d'autors una mica ressagats en la seva aparició editorial, susceptibles de ser inclosos per edat en l'emblemàtica i polèmica Generació dels 70, però allunyats dels seus trets creatius identificadors i amb un gran èxit de públic; és el cas, per exemple, de Ferran Torrent, que després d'una obra de qualitat sostinguda ha aconseguit amb el seu darrer títol, *La mirada del tafur* (1997), la creació més notable fins ara, i d'altres escriptors de més edat, com Robert Saladrigas, un dels valors més sòlids del panorama català, o el recentment desaparegut Miquel Àngel Riera, per bé que aquest darrer fos inclòs en algun cas dins el grup ruralista dels 80.

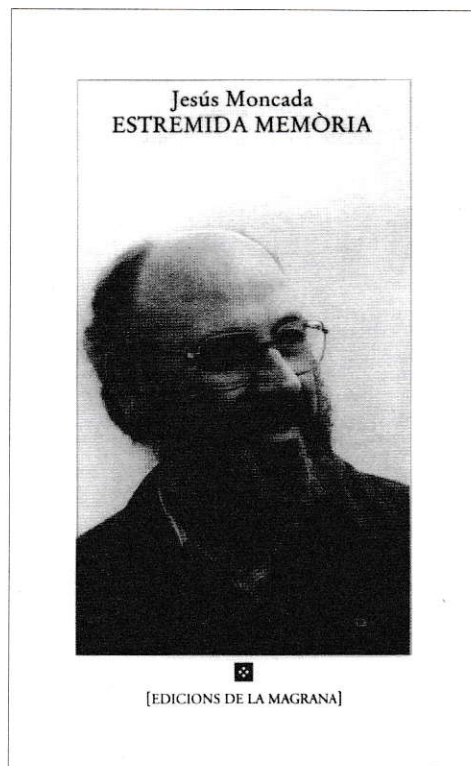
La narrativa dels noranta, la que està sorgint ara mateix i probablement consumeix el lector que té aquesta revista entre les mans, ve definida per una molt àmplia oferta temàtica, ideològica i estètica. D'una banda, el consum actual més generalitzat de la cultura ha «normalitzat» en bona mesura una producció editorial que, per aquest mateix motiu, s'ha doblat massa sovint als dictats del mercat i ha deixat d'exercir el paper de focus selectiu i estimulador d'obres literàries que havia tingut entre els anys 60 i 70 (per bé que

llavors aplicava un criteri selectiu molt suau a causa de la necessitat de promoure l'escriptura en català). Aquesta situació fa que avui el lector necessiti més que mai el guiatge de la crítica per aconseguir així un discerniment correcte del valor i la qualitat dels diversos títols dins l'oferta literària catalana. D'altra banda, la dinàmica de producció mateixa ha trencat les expectatives previstes en els assaigs dels anys vuitanta sobre les generacions literàries, establertes amb rigor per crítics com Àlex Broch. Les estèrils polèmiques generacionals han deixat pas a l'observació, la descripció, la catalogació i els estudis en profunditat (sovint en forma de les primeres tesis de doctorat sobre escriptors contemporanis) de la literatura actual. Si estudiosos com Josep M. Lloró es queixen de la manca de reflexió sobre continguts, implicacions estètiques i elements d'anàlisi en l'àrea de la literatura catalana, estudiada gairebé exclusivament des del context –gruix de producció, anys de publicacions, etc.–, d'altres, com Àlex Broch, compromès amb l'òptica generacional, han conclòs que no hi ha generació dels vuitanta –encara sense «temps material per a desenvolupar-se»–, que «els vuitanta evolucionaren d'una manera un tant diferent a com havíem previst», que «el final dels vuitanta ens portà a l'ensorrament de tota una ideologia», i que en els noranta quedaran els bons autors, «que guanyaran una perifèria de prestigi». Alhora, en les darreres manifestacions sobre la continuïtat de la «Generació dels 70», Broch ha optat per fer un seguiment de «l'arquetip generacional evolutiu» i del «disseny macrotemàtic» de la producció dels primers vuitanta, a partir del seu anterior estudi «La novel·la catalana 1960-1985». Així, per a aquest crític, una visió de la literatura actual passa per una descripció de l'activitat temàtica i genèrica: «intentar establir noves línies d'argumentació que ens permetin, a grans trets, fixar alguns dels comportaments de la novel·la d'aquests darrers anys; veure com ha evolucionat el debat sobre la forma narrativa i si l'arquetip generacional ha donat algun nou nucli temàtic». Les seves conclusions són que la crisi dels 80 dugué a «la pèrdua de valor dels grans metarelats històrics», a la reformulació dels valors ètics i estètics, al replantejament de la «professionalitat econòmica» dels escriptors i, a partir de la segona meitat de la dècada, a «l'embat militantment crític, de la nova lleva d'autors». Conseqüent amb la seva formulació generacional, Broch insisteix que la literatura dels noranta, amb un temps de reflexió per consolidar nous projectes narratius guanyat gràcies a la dedicació a la novel·la de gènere per part de la majoria dels autors dels 70, necessita, un cop desapareguts els anteriors, de nous valors de referència i de la presència de nous mestres del

pensament, i es distingeix per la consolidació d'obres i autors «que possibilita afirmar, amb una certa rotunditat, que la generació dels setanta comença a assolir, històricament, la seva maduresa literària». Per un altre costat, el personatge-arquetipus generacional de les novel·les escrites en els noranta pels autors que s'havien estrenat en els setanta ha evolucionat, com ells mateixos, fins a constituir-se com un protagonista en crisi, conflictiu i marcat per la pèrdua de la il·lusió vital, pel cansament i per l'habitual problemàtica de parella.

Entrant ja en la definició d'alguns aspectes que caracteritzen l'actual narrativa catalana, cal tenir en compte estrictament dos trets: l'amplitud temàtica i formal, que ha fornint un mercat obert a tots els credos ètics i estètics –a causa, també, de la connivència dels autors catalans amb les produccions estrangeres–, i un progressiu assaonament de l'obra d'alguns novel·listes reconeguts per públic i crítica, que es distingeixen encara amb més diafanitat en aquest mercat saturat d'oferta. Són, en gran part, els autors classificats hores d'ara com a escriptors «rurals», «urbans», «ressagats», amb «dret a la memòria», implicats en una «situació de retorn» des de la transgressió textual o «posttextualistes», entre d'altres apel·latius. Una altra nota evident en la literatura de creació d'aquest final de dècada i de segle és l'evidència de cansament, la resposta passiva al desig que la va generar, una certa lassitud duta pel *déjà vu* que l'aboca –sovint com a única intenció– al joc verbal preciosista o a una certa complexitat constructiva, lluny, tanmateix, de la investigació de «l'aventura del relat» que preconitzava Cortázar. Palesa, en general, un feble objectiu ideològic i estètic, llevat d'alguns contes i novel·les amb una intenció reflexiva fonamental (les del veterà Robert Saladrigas, que sempre ha restat fidel a la problemàtica de l'home modern, les d'Antoni Mari, Miquel de Palol, Vicenç Pagès i Carles Torner, entre d'altres). El ventall per escollir és ampli, però hi predomina la narrativa amb objectiu hedonista, còmoda, amb una base culturalista, en alguns casos adobada amb petites dosis d'autocrítica narcisista i majoritàriament ben explicada, encara que poc preocupada per «dir».

La qualitat i el volum del corpus narratiu dels escriptors contemporanis més reconeguts exigeix a tall de mostra l'esment d'alguns noms, títols, temes, mons de ficció i intencionalitats, per bé que molt incomplets i, òbviament, sense les valoracions imprescindibles en una lectura rigorosa. Paral·lelament cal també constatar com gran part de la crítica –fins i tots els crítics més disposats a establir genealogies i topografies literàries– ha enfoccat els seus darrers treballs cap a l'estudi particular d'algunes de les obres narratives més sòlides del panorama actual. Entre aquests

novel·listes que millor han connectat amb el públic en fornir algunes de les peces fonamentals de la contemporaneïtat cal mencionar els narradors arrelats en el verisme i en una expressa voluntat essencialista, abocada a la construcció de mons històrics col·lectius: els ja alludits Jesús Moncada, Maria Barbal i Pep Coll, i Jaume Cabré, tocats també d'una certa tendència antiintel·lectualista, és a dir, poc inclinats a implicar el lector en un món d'idees que faci convergir el relat amb el moment de la seva lectura. Jesús Moncada és un dels autors més llegits i considerats per la crítica, des de les seves primerenques *Històries de la mà esquerra* (1981), passant per la revelació que significà *Camí de sirga* (1988), on el treball constructiu sobre el temps constitueix –com també s'esdevé en el darrer lliurament, *Estremida memòria* (1997)– un audaç repte al costat de la recuperació de la memòria del poble de Mequinensa, bastida en forma de contrapunt entre el moment actual i els fets de cent vint anys enrere. La proposta de Maria Barbal és una de les més consolidades del panorama català, rotunda en el tractament del tema –la ràpida evolució del propi terror, la crisi de la societat muntanyenca davant l'embranchida de la industrialització imparable– i l'elegia íntima, sòbria, però intensa, pel món perdut. Com Moncada, recupera la memòria d'aquest univers col·lectiu des de la primera novel·la, també reveladora, *Pedra de tartera* (1985), fins als dos èxits que l'han consagrat: *Mel i metzines* (1990) i *Càmfora* (1992), fetes de drama íntim, de precisió tècnica i d'intensitat narrativa. Pep Coll arrodoneix èxits com *Muntanyes Maleïdes* amb la reflexió sobre el xoc de l'arribada de l'electri-

citat a les valls pirinenques a *El segle de la llum*, que clou per ara el seu cicle de novel·les centrades en la muntanya per obrir-se a noves expectatives on la presència del Pirineus tindrà menor protagonisme. Un narrador proper als anteriors, instal·lat en la novel·la de marc històric, és Jordi Tiñena, amb aportacions successivament més interessants –*El vespre de don Magí Castellarnau* (1995), *La dona del grill* (1996) i *El comediant de Perpinyà* (1997)– i construïdes amb un suggeritiu i subtil treball tècnic i una rigorosa i personal lectura històrica.

En els darrers anys han sorgit, doncs, els primers textos narratius contemporanis d'envergadura: cicles, sagues familiars i socials i temes amb volada –com aquella emblemàtica trilogia del cicle de Feixes (*La teranyina*, *Fra Junoy* o *l'agonia dels sons* i alguns relats del *Llibre de preludis*, recollits a *El llibre de Feixes*, de 1996) i la novel·la *Senyoria* (1991) de Jaume Cabré, que investigà molt aviat les possibilitats de la narració històrica– i, fins i tot, projectes ambiciosos que dibuixen un passat recent, com la trilogia de Julià de Jòdar (*L'atzar i les ombres*), de la qual ha aparegut un prometedor i sucós primer volum –*L'àngel de la segona mort* (1997)– en una línia de novel·la de testimoni social que no té res a envejar als universos de la perifèria barcelonina creats per Juan Marsé. Jaume Cabré, un dels primers a encetar el camí de les sagues i els cicles narratius, ha estat seguit, entre molts d'altres, per Maria Pau Janer, amb *Natura d'anguila* (1995), per Olga Xirinacs, que recrea un clima de tragèdia a *Cerimònia privada* (1993) –una bella narració com sempre amarada de cultura i narra-

da amb gran elegància– i per Vicenç Villatoro, el darrer lliurament del qual, *La claror del juliol* (1997), utilitza els vincles del record per teixir a partir dels afectes el passat d'un grup d'amics. Una de les novel·les que iniciaren la dècada amb més èxit de públic i escrita amb més eficàcia narrativa fou *Joana E.*, de M. Antònia Oliver, que eleva la trama fulletonesca fins a la grandesa de la tragèdia, sempre amb una sàvia i benèvola mirada cap a la humanitat. Tots aquests textos fan camí hores d'ara al costat de peces que basteixen universos íntims, personals o bé anònims, pel fet de reproduir les sensacions i les vivències de qual-sevol dels seus lectors. Entre els primers, Ramon Solsona, que amb *Les hores detingudes* (1993) ha donat continuïtat a la prometedora obertura que constituí la seva revelació, *Figures de calidoscopi* (1989), i ha sabut unir la tragèdia i la quotidianitat sense fer escarafalls i tocant fons amb l'ajut d'un precís treball tècnic. En una òrbita ben diferent però bastint també mons de record molt personals, Ferran Torrent ha proporcionat –després de la seva sèrie tan particular i divertida de novel·les policiaques i del rescat del passat que significà *Gràcies per la propina* (1995)– la seva millor novel·la fins ara, *La mirada del tafur*, on la perfecta narració d'un crim duu a una múltiple reflexió sobre la violència en el món actual, l'ètica del poder i el dret a la memòria.

Basades en històries de la quotidianitat –com les que poden donar peu a les novel·les de M. Mercè Roca, que les explica amb detall i sense més, i constituint-ne una visió del tot oposada– apareixen les narracions de Quim Monzó i Sergi Pàmies, investigadors en narrativa. Monzó, concentrat en la llengua i afuat en el concepte, continua experimentant maneres de dir en el seu darrer recull de contes, *Guadalajara* (1996), a partir del lligam de paradoxes desconcertants com la vida que retransmeten. Pàmies, «taxidermista de la banalitat» i de la vulgaritat, permet també anar molt més enllà de l'aparença baixa en densitat dels seus contes. En el seu darrer recull, *La gran novel·la sobre Barcelona* (1997), el ritme narratiu, les brillants captacions de la realitat i la insòlita comprensió de l'ésser humà concreten una narrativa apassionant per la seva exactitud. Gabriel Galmés, amb *El rei de la selva*, retrat despietat de la societat de la Mallorca autònoma, s'inscriu en aquesta mateixa estètica paradoxal, i Víctor Batallé, amb *Tres d'amor*, continua en alguns aspectes el posat monzonià i, amb *La porta de la lluna*, de recent publicació, insisteix a dissecar alguns problemes afectius de la societat postmoderna. L'any 96 veié també com alguns autors provinents dels 70 recuperaven la memòria generacional i intentaven les primeres novel·les emmarcades en la transició:

L'ombra de l'eunuc, de Jaume Cabré, a més d'oferir una reflexió sobre l'exercici del poder i fer una crònica sobre la clandestinitat forneix un retrat irònic sobre les novel·les de nissaga i proporciona pàgines d'un gran lirisme. *Capsa de records* d'Antoni Dalmau i *Dies meravellosos* de Jordi Coca rescaten també els records de la resistència. Miquel de Palol, amb una obra consistent i reconeguda com a poeta, ha reeixit com a narrador des del 1989 amb un dels corpus narratius més coherents i valuosos del moment; l'inicià amb la complexa i rica novel·la *El jardí dels set crepuscles* i ha donat quatre títols més, els dos darrers dels quals, *El legislador* i *Consulta a Ripseu*, són del 1997. La narrativa de Palol és una crulla complexíssima de camins culturals, literaris i tècnics i no pot eximir-se del treball d'essencialització intel·lectual propi de la poesia. Dos novel·listes que ultrapassin en pocs anys els escriptors reunits sota l'epígraf de Generació dels 70 i més experimentats encara en la narració han donat darrerament mostres en una línia ja molt definida: es tracta de Joan Rendé i Isabel-Clara Simó. El primer, articulista i guionista de prestigi, amb *El barber violador* (1997) ofereix un *divertimento* amb la garantia del seu ofici de narrador. Simó, una de les autores més prolífiques i alhora més versàtil, després d'una notable producció de novel·les negres i contes de qualitat –com *Històries perverses* (1992)–, ha donat dues obres que confirmen la seva saviesa narrativa, tant en el camp culturalista com en el de les històries tractades amb humor, *La salvatge* (1994) i *La innocent* (1995). El replantejament constant de la vida i les lliçons d'humanitat i intel·ligència afloren sempre en Simó, fins en el seu darrer recull de contes, *Dones* (1997), malgrat haver nascut per a ser un *best-seller*. Les tendències actuals de la narrativa i els temes que tracta són ara tan variats que poden acordar en el prestatge d'una llibreria novel·les ben diverses engendrades, per exemple, des del pensament filosòfic; així, *El camí de Vincennes*, d'Antoni Marí, construeix remotes trobades entre Diderot i Rousseau i, a *Carta a la reina d'Anglaterra*, Vicenç Pagès fa parlar un personatge d'ara, però viu des de l'any mil, sobre els seus enemics, el tedi i l'Estat. Carles Torner sap el seu objectiu a *L'estrangera*, novel·la simbòlica on es demostra que Europa només pot refundar-se en els emigrants que la poblen. En una línia anàloga, també culturalista i amb un marcat interès per la via estètica, destaquen M. Mercè Marçal, amb *La passió segons Renée Vivien* (1994), i les dues darreres novel·les de Maria Àngels Anglada, *El violí d'Auschwitz* (1995) i *Quadern d'aram* (1997), dos testimonis necessaris i d'una enorme bellesa narrativa sobre l'extermini i la diàspora dels pobles jueu i armeni, respectivament. Al-

tres autors ja consagrats continuen donant títols; són veus molt experimentades com la de Robert Saladrigas, en la darrera novel·la del qual, *La mar no està mai sola* (1996), el tema de la soledat vehicula una múltiple reflexió sobre la creació literària i l'agonia d'una societat materialista a la fi del mil·lenni. Baltasar Porcel i Joan Peruchó es troben en vies de publicació de l'obra completa; el primer ha proporcionat també darrerament una mostra d'interès, *Ulisses a alta mar*, que forneix hores de lectura plena, amb la seva originalitat i energia narrativa.

Alguns dels escriptors desapareguts en els darrers anys estan patint el rigor de l'oblit que sovint segueix a l'homenatge necrològic: és el cas de Montserrat Roig o M. Aurèlia Capmany, que com Manuel de Pedrolo (que continua ostentant el rècord de reedicions a Catalunya amb *El mecanoscrit del segon origen*) comencen a ser objecte de recerques acadèmiques mentre els minva la frescor dels lectors del carrer. Altres, com Pla i Calders, es mantenen en ambdós camps: en el cas del segon, l'interès incrementa amb la força creixent de la literatura d'imaginació. I a les nostres comarques continua sortosament l'obra dels més experimentats: l'exquisit i amè memorialisme de Xavier Amorós, la perícia narrativa d'Olga Xirinacs, Josep Anton Baixeras i Gerard Vergès, entre d'altres, i la dels més joves i prometedors: Magí Sunyer –amb dues novel·les que inicien amb encert un món de ficció força intel·lectualitzat–, Montse Palau –d'una modernitat pertorbadora–, M. Lluïsa Amorós, Adam Manyé i Rosa Pagès, per citar alguns autors amb una obra tot just encetada, representants, tots ells, de les generacions que s'inicien en aquest final de segle i garanteixen una continuïtat esperançadora en el proper.

MONTSERRAT CORRETGER
Departament de Filologia Catalana
Universitat Rovira i Virgili